

УДК 332.1:314 (477.64)

Набатова Ю.О.¹, Рябченко І.А.²

¹канд.екон.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ.гр. ФЕУ-116 НУ «Запорізька політехніка»

**ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ:
СКОРОЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ТА РИЗИКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ**

Демографічний чинник є одним із визначальних для забезпечення стабільного й безпечного розвитку держави, а проблеми оптимального демографічного розвитку слід розглядати як першочергові інтереси, як фактор і водночас як результат функціонування держави. Від демографічних характеристик працездатного населення і показників

демографічного розвитку залежить розвиток трудового потенціалу і, як результат, величина сукупного національного доходу.

Україна впродовж останніх десятиліть справді пережила потужну хвилю еміграції із соціальних причин. Ідеться як про пошук кращої долі з постійним місцем проживання за кордоном, так і про роботу там. Але демографічна криза в українських реаліях — це виклик, який неправильно й неможливо пояснювати виключно соціально-економічними факторами або виправдовувати тим, що аналогічні проблеми є й в економічно розвинених країнах Заходу.

Як зазначає Державна служба статистики України, чисельність наявного населення в Україні, за оцінкою, на 1 січня 2019р. становила 42153,2 тис. осіб.

За нинішніх демографічних тенденцій звичайна зміна поколінь призведе до того, що в Україні залишиться не більше як 20 млн мешканців. Однак така велика й зручна для проживання територія в Європі не може мати таку низьку щільність населення. Тому зменшення чисельності українців призведе до заселення країни іншокультурними іммігрантами, що створить виклик державності та ідентичності принаймні не менший, ніж поглинання Росією чи перетворення на її культурного й політичного сателіта.

Притік до України іноземців переважно з азійських та африканських країн досі динамічно зростає. В умовах демографічного вибуху та обмеженості природних і насамперед продовольчих ресурсів у себе на Батьківщині вони дедалі активніше шукають місця для результативнішого докладання власної праці. Загалом же на початок 2019 року лише на офіційному обліку іммігрантів у Державній міграційній службі перебувало понад 276 тис. осіб.

Що стосується Запорізької області, за станом на 01.01.2019 р. в області проживало 1 705,8 тис. осіб (регіон характеризується високим рівнем урбанізації – 77,3 %). Протягом останніх 25 років в області спостерігається стійка тенденція скорочення чисельності населення. За даними Держстату чисельність населення області у період 2001-2018 років зменшилася на 225,4 тис. осіб, або на 11,6 % (в Україні – на 13,4 %), у тому числі міського населення – на 143,3 тис. осіб (9,7 %), сільського – на 82,1 тис. осіб (17,3 %). Останні 5 років темпи скорочення чисельності населення області коливаються у межах 0,5-0,9 % щорічно.

Головними індикаторами демографічної ситуації в регіоні є характер процесів природного та механічного руху населення. У регіоні низький сумарний коефіцієнт народжуваності – змінюючись у діапазоні 1,3-1,5 народжень в середньому на 1 жінку, у 2017 році він опустився до

1,25. Внаслідок цього Запорізькій області властиве істотне переважання чисельності померлих над чисельністю народжених. При цьому коефіцієнт народжуваності за останні 5 років зменшився з 10,2 ‰ до 8,2 ‰. Наявна вікова структура пояснює незначне зростання рівня смертності – від 14,9 ‰ у 2013 році до 16,0 ‰ у 2018 році. Відповідно коефіцієнт природного приросту за цей період в абсолютному відношенні зріс від -4,7 ‰ до -7,8 ‰.

Негативним є також міграційне сальдо (зокрема, на сьогодні в області існує проблема відтоку кваліфікованих робітників за кордон), однак роль міграції у скороченні чисельності населення області суттєво нижча.

Загалом для Запорізької області характерна сприятлива в економічному відношенні поточна вікова структура населення. Майже 2/3 населення області перебувають у працездатному віці (15-70 років), з них 66,9 % (702,7 тис. осіб) – зайняті в економіці області, 25,5 % (477,8 тис. осіб) – економічно неактивні.

Через військовий конфлікт на Сході на території області значно збільшилася кількість учасників бойових дій, а також з'явилися внутрішньо переміщені особи (ВПО), які потребують додаткового соціального захисту, психосоціальної реабілітації, підтримки у процесі інтеграції та ресоціалізації. На початок 2019 року в Запорізькій області в органах соціального захисту населення взято на облік понад 55,3 тис. внутрішньо переміщених осіб, що складало 3,3 % населення області.

Аналіз статистичних даних показує, що за будь-якого сценарію демографічного прогнозу в найближчій перспективі Запорізьку область очікує зменшення кількості жителів та погіршення вікової структури населення в напрямку збільшення кількості осіб післяпрацездатного віку, зменшення кількості дітей дошкільного та шкільного віку, що безумовно має відобразитись на пріоритетах розвитку соціальної інфраструктури області. Крім цього, для області характерні досить високі темпи зниження кількості осіб працездатного віку, що може нести певну загрозу для розвитку економіки регіону.